

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

8. maj 2013*

»Appel — konkurrence — karteller — markedet for butadiengummi og styrenbutadiengummi fremstillet ved emulsionspolymerisation — datterselskabers ulovlige adfærd tilregnet deres moderselskaber — formodning om, at et moderselskab reelt har udøvet afgørende indflydelse — begrundelsespligt — overtrædelsens grovhed — en multiplikator som afskrækkende virkning — konkret indvirkning på markedet — skærpende omstændigheder — gentagelse«

I sag C-508/11 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 24. september 2011,

Eni SpA, Rom (Italien), ved advocati G.M. Roberti og I. Perego,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved V. Di Bucci, G. Conte og L. Malferrari, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne M. Berger (refererende dommer), A. Borg Barthet, E. Levits og J.-J. Kasel,

generaladvokat: Y. Bot

justitssekretær: fuldmægtig A. Impellizzeri,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 9. januar 2013,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Dom

- 1 Eni SpA (herefter »Eni«) har med appellen for Domstolen nedlagt påstand om ophævelse af dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 13. juli 2011, Eni mod Kommissionen (sag T-39/07, Sml. II, s. 4457, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten delvis frifandt Kommissionen for appellants påstand om annullation af Kommissionens beslutning K(2006) 5700 endelig af 29. november 2006 om en procedure i henhold til artikel 81 EF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/F/38 638 – Butadiengummi og styrenbutadiengummi fremstillet ved emulsionspolymerisation) (herefter »den anfægtede beslutning«) og subsidiært om ophævelse eller nedsættelse af den bøde, som Eni er blevet pålagt.
- 2 Europa-Kommissionen har iværksat kontraappel med påstand om ophævelse af den appellerede dom, for så vidt som denne annullerede den anfægtede beslutning, i det omfang der herved blev tilregnet en skærpende omstændighed på grund af gentagelse, og følgelig nedsatte bøden.

Twistens baggrund og den anfægtede beslutning

- 3 Den 7. juni 2005 indledte Kommissionen en procedure i henhold til artikel 81 EF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) vedrørende markedet for Butadiengummi (herefter »BG«) og styrenbutadiengummi fremstillet ved emulsionspolymerisation (herefter »SBG«) der er syntetiske gummier, der hovedsageligt anvendes inden for fremstillingen af dæk. Kommissionen sendte en første klagepunktsmeddelelse (herefter »den første klagepunktsmeddelelse«) til bl.a. Eni, Polimeri Europa SpA (nu Versalis SpA, herefter »Versalis«), der er et af ENI 100%-ejet datterselskab, og Syndial SpA (tidligere EniChem SpA, herefter »Syndial«), som er et andet af ENI-koncernens selskaber.
- 4 Den 6. april 2006 udfærdigede Kommissionen endnu en klagepunktsmeddelelse. Efter at have gennemført en høring den 22. juni 2006 besluttede Kommissionen at afslutte proceduren, bl.a. med hensyn til Syndial.
- 5 Den administrative procedure resulterede den 29. november 2006 i, at Kommissionen vedtog den anfægtede beslutning. Ifølge artikel 1 i den denne beslutnings dispositive del tilsidesatte Eni, Versalis og de øvrige virksomheder, som var adressater for den anfægtede beslutning, nemlig Bayer AG, The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH, Dow Europe, Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV, Shell Nederland Chemie BV, Unipetrol a.s., Kaučuk a.s. og Trade Stomil sp. z o.o., artikel 81 EF og artikel 53 EØS ved at deltage i en samlet og kontinuerlig aftale, inden for hvis rammer de var blevet enige om at fastsætte prismål, dele kunderne gennem ikke-angrebsaftaler og udveksle følsomme oplysninger om priser, konkurrenter og kunder inden for BG-sektoren og SBG-sektoren i perioden for så vidt angår Eni fra den 20. maj 1996 til den 28. november 2002.
- 6 I denne periode blev virksomheden vedrørende de berørte produkter inden for Eni-koncernen ifølge 26. betragtning ff. til den anfægtede beslutning oprindeligt varetaget af EniChem Elastomeri srl (herefter »EniChem Elastomeri«), der er et selskab, der blev kontrolleret indirekte af Eni gennem Enis datterselskab, EniChem SpA. Den 1. november 1997 blev EniChem Elastomeri fusioneret med EniChem SpA, hvoraf Eni kontrollerede 99,97%. Den 1. januar 2002 overdrog EniChem SpA sin strategiske kemivirksomhed, inklusiv virksomheden vedrørende BG og SBG, til Versalis. Eni har kontrolleret Versalis direkte og fuldt ud siden den 21. oktober 2002.
- 7 Med henblik på beregningen af bøden har Kommissionen anvendt den fremgangsmåde, der er angivet i retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«).

- 8 Kommissionen betragtede således overtrædelsen som »meget alvorlig« og fastsatte grundbeløbet for bødeberegningen ved at differentiere på grundlag af hver enkelt af de pågældende virksomheders salg af BG og SBG i 2001. Hvad angår ethvert af Eni ejet selskab som omhandlet i 36. betragtning til den anfægtede beslutning (herefter »EniChem«) var salgsindtægterne fra BG og SBG 164,902 mio. EUR i 2001. Disse salgsresultater gav EniChem en førende position blandt de virksomheder, der solgte BG og SBG og deltog i den omhandlede overtrædelse. På denne baggrund har Kommissionen fastsat bødens grundbeløb til 55 mio. EUR for Eni.
- 9 Dernæst anvendte Kommissionen multiplikationskoefficienter med henblik på afskrækkelse, der var trindelte i forhold til de pågældende virksomheders samlede omsætning i 2005. Kommissionen fandt, at Trade-Stomil sp. z o.o. (omsætning på 38 mio. EUR) og Kaučuk a.s. (omsætning på 2,718 mia. EUR) ikke skulle pålægges anvendelse af nogen multiplikationskoefficient med henblik på afskrækkelse, og anvendte multiplikationskoefficienter på 1,5 for Bayer AG (omsætning på 27,383 mia. EUR), på 1,75 for The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc., Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH, og Dow Europe (37,221 mia. EUR), på 2 for Eni og Versalis (73,738 mia. EUR) og på 3 for Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV og Shell Nederland Chemie BV (246,549 mia. EUR).
- 10 Hvad angår Eni og Versalis blev dette beløb desuden forhøjet med 65%, fordi disse selskaber havde deltaget i den omhandlede overtrædelse i seks år og seks måneder.
- 11 Endelig fandt Kommissionen, at Eni allerede havde været adressat for to tidligere beslutninger, der konstaterede en overtrædelse af EU's konkurrenceret, nemlig Kommissionens beslutning 86/398/EØF af 23. april 1986 vedrørende en procedure i henhold til [artikel 81 EF] (IV/31 149 – Polypropylen) (EFT L 230, s. 1, herefter »polypropylen-beslutningen«) og Kommissionens beslutning 94/599/EF af 27. juli 1994 om en procedure i henhold til [artikel 81 EF] (IV/31 865 – PVC) (EFT L 239, s. 14, herefter »PVC II-beslutningen«), og forhøjede grundbeløbet for den bøde, som Eni var pålagt, med 50% på grund af gentagelse.
- 12 Kommissionen pålagde følgelig Eni solidarisk med dets datterselskab Versalis en bøde på 272,25 mio. EUR i den anfægtede beslutnings artikel 2, litra c).

Sagen ved Retten og den appellerede dom

- 13 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 16. februar 2007 anlagde Eni sag med påstand om annulation af den anfægtede beslutning og, subsidiært, om annulation eller nedsættelse af den bøde, som selskabet var blevet pålagt. Eni har påberåbt sig to anbringender til støtte for sine påstande.
- 14 Ved sit første anbringende har Eni anfægtet, at Kommissionen fandt selskabet ansvarligt for overtrædelsen. Enis første anbringende består af fire led. Inden for rammerne af det første led har Eni hævdet, at Kommissionen anvendte et forkert kriterium til bedømmelse af et moderselskabs ansvar. Inden for rammerne af det andet led har Eni påstået, at det var fejlagtigt, når Kommissionen fastslog, at der påhviler Eni et »objektivt ansvar«. Inden for rammerne af det tredje led har Eni gjort gældende, at selskabet under den administrative procedure fremlagde oplysninger, der burde have foranlediget Kommissionen til at fastslå, at Eni ikke havde øvet indflydelse på Syndials og Versalis' forretningspolitik. Inden for rammerne af det fjerde led har Eni hævdet, at Kommissionen tilsidesatte princippet om kapitalselskabers begrænsede hæftelse og de almindelige principper for ansvar.
- 15 Ved sit andet anbringende har Eni gjort gældende, at Kommissionen fastsatte bøden fejlagtigt. Dette anbringende bestod af tre led. Inden for rammerne af det første led har Eni anfægtet, at der blev anvendt en multiplikationskoefficient med henblik på afskrækkelse. Inden for rammerne af det andet led har Eni hævdet, at Kommissionen begik en fejl ved at lægge selskabet den skærpende

omstændighed til last, at der forelå et gentagelsestilfælde. Inden for rammerne af det tredje led har Eni gjort gældende, at Kommissionen ved bødeberegningen burde have taget hensyn til udelukkelsen af Syndial.

- 16 I dommen bemærkede Retten i det væsentlige for så vidt angår det første anbringendes første led, at der »gælder en afkræftelig formodning om, at et moderselskab, som ejer hele sit datterselskabs kapital, over afgørende indflydelse på dettes adfærd«, og at den omstændighed »at tilregne moderselskabet overtrædelsen er en mulighed, som Kommissionen kan benytte efter sit skøn« (jf. den appellerede doms præmis 63 og 64).
- 17 Hvad angår denne tidligere beslutningspraksis har Kommissionen givet »en tilstrækkelig begrundelse for, at den havde besluttet at pålægge Eni ansvaret for datterselskabernes adfærd« (den appellerede doms præmis 65). Da Kommissionens praksis, således som den fremgik af det foreliggende tilfælde, »bygger på en korrekt fortolkning af artikel 81, stk. 1, EF«, kunne retssikkerhedsprincippet »derfor ikke være til hinder for en eventuel ændring af Kommissionens beslutningspraksis« (den appellerede doms præmis 66). Retten forkastede derfor dette anbringendes første led.
- 18 Hvad angår det første anbringendes andet led vedrørende den fejlagtige anvendelse af et »objektivt ansvar« bemærkede Retten bl.a., at den omstændighed, at Kommissionen »forkastede de argumenter, Eni havde fremført for at afkræfte den formodning, som følger af, at Eni kontrollerede sine datterselskaber fuldt ud, ikke [er] ensbetydende med, at den gjorde formodningen uafkræftelig« (den appellerede doms præmis 78), og at »det følger heraf, at der ikke er grundlag for Enis påstand om mangel på begrundelse« (den appellerede doms præmis 79).
- 19 Hvad angår det første anbringendes første led fastslog Retten bl.a., at »det forhold, at moderselskabet bliver pålagt ansvaret for et datterselskabs overtrædelse, kræver ikke, at der føres bevis for, at moderselskabet har indflydelse på datterselskabets politik på det særlige område, hvor overtrædelsen er begået [...]. Navnlig er den omstændighed, at Eni kun spiller en rolle som teknisk og finansiell koordinator, og at Eni yder sine datterselskaber den nødvendige finansielle bistand, ikke tilstrækkelig til at udelukke, at Eni over afgørende indflydelse på disse selskabers adfærd ved bl.a. at koordinere de økonomiske investeringer inden for koncernen« (den appellerede doms præmis 97).
- 20 Med hensyn til den angivelige omstændighed, at Enis kemiske virksomhed kun havde relativ betydning i Eni-koncernens industripolitik, fastslog Retten, at »den ikke [kan] godtgøre, at Eni havde givet sine datterselskaber fuld frihed til at fastlægge deres adfærd på markedet« (den appellerede doms præmis 98). Retten bemærkede desuden, at de hierarkiske forbindelser fører direkte til den administrerende direktør for EniChem SpA (som ændrede navn til Syndial) og for Versalis, og de administrerende direktører var ansvarlige over for deres bestyrelser, hvilket Eni ikke har bestridt. De nævnte bestyrelser var imidlertid direkte eller indirekte udpeget af Eni (den appellerede doms præmis 99).
- 21 Retten har desuden fastslået, at den omstændighed, at Eni kun indirekte ejede 100% af kapitalen i de selskaber, der drev virksomhed inden for fremstilling af BG og SBG, »ikke i sig [kan] selv godtgøre, at Eni og de pågældende virksomheder ikke udgjorde en økonomisk enhed« (den appellerede doms præmis 102). Eni havde ikke godtgjort, at Kommissionen havde tilsidesat princippet om god forvaltning (den appellerede doms præmis 103).
- 22 Hvad angår det første anbringendes fjerde led bemærkede Retten, at »Kommissionen ikke opstillede en uafkræftelig formodning i det foreliggende tilfælde« (den appellerede doms præmis 114). Hvad angår de argumenter, som Eni har fremført vedrørende de regler, der gælder for succession af virksomheder, er de irrelevante, eftersom »det ansvar, Kommissionen pålagde Eni i det foreliggende tilfælde, ikke følger af en sådan situation« (den appellerede doms præmis 117).

- 23 Retten forkastede således alle led af det første anbringende samt i den appelleredes doms præmis 118 det første anbringende i det hele.
- 24 Hvad angår det andet anbringendes første led fastslog Retten bl.a., at »aftaler eller samordnet praksis, der, som i den foreliggende sag, har til formål at fastsætte prismål eller fordele markedsandele, alene på grund af deres art kan føre til kvalifikationen »meget alvorlig«, uden at Kommissionen skal godtgøre overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet« (den appellerede doms præmis 140).
- 25 Retten bemærkede desuden i den appellerede doms præmis 143, at »hvad angår [...] størrelsen af det omhandlede marked i EØS-området i 2001 (nemlig 550 mio. EUR) eller [...] de berørte virksomheders markedsandel« skal der »tages hensyn til de øvrige elementer, som er relevante i det konkrete tilfælde«, nemlig den omstændighed, at den omhandlede overtrædelse er »meget alvorlig, og at den omfattede hele EØS-området«.
- 26 Retten fandt desuden i den appellerede doms præmis 143, at »den påregnelige beløbsramme for en meget alvorlig overtrædelse ifølge retningslinjernes punkt 1 A [er] på over 20 mio. EUR«. Da salget fra de selskaber, der var ejet direkte eller indirekte, af Eni »af de omhandlede produkter i 2001 beløb sig til over 164 mio. EUR, [og da] den fastsatte bøde ikke overstiger det loft på 10% af selskabets samlede omsætning i det foregående regnskabsår, som fastsættes i artikel 23, stk. 2, i [Rådets] forordning [(EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [artikel 81 EF og 82 EF] (EFT L 1, s. 1)], forekommer fastsættelsen af et udgangsbetrag for bøden på 55 mio. EUR ikke uforholdsmæssig«.
- 27 Endelig afviste Retten ligeledes Enis argument om, at de berørte virksomheder kun rådede over en begrænset del af det samlede marked for BG og SBG, idet dette argument »bygger på et marked, der omfatter de nævnte to produkter samt naturgummi, men dette produkt er ikke omhandlet i den anfægtede beslutning« (den appellerede doms præmis 144).
- 28 Hvad angår det andet anbringendes andet led bemærkede Retten indledningsvis i den appellerede doms præmis 164, at Kommissionen havde fundet, at »EniChem« allerede havde været adressat for Kommissionens beslutninger på kartelområdet, nemlig polypropylen-beslutningen og PVC II-beslutningen.
- 29 Ifølge Retten følger det af den anfægtede beslutning, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde lagde begrebet »virksomhed« i artikel 81 EF's forstand til grund, da den tog den skærpende omstændighed i betragtning, at der forelå et gentagelsestilfælde. Retten har imidlertid understreget, at Kommissionen, når den »ønsker at påberåbe sig begrebet »virksomhed« [...], skal anføre udførlige og præcise oplysninger, som underbygger dens påstand« (den appellerede doms præmis 166).
- 30 Kommissionen henviser imidlertid »i 487. betragtning til den anfægtede beslutning [...] til »EniChem« generelt, idet dette begreb i 36. betragtning til beslutningen defineres som »ethvert af Eni ejet selskab«, hvilket Retten fandt »forholdsvis upræcist«. Endvidere var Retten af den opfattelse, at »det selskab, som polypropylenbeslutningen var rettet til, nemlig [Anic SpA], ikke [er] en af de juridiske personer«, hvortil der henvises i 26.-35. betragtning til den anfægtede beslutning, der »hovedsageligt [har] til formål at beskrive udviklingen i de selskaber, Eni ejede under overtrædelsen, der fandt sted efter vedtagelsen af polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen« (den appellerede doms præmis 167).
- 31 Kommissionen henviste til polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, »idet den anfører, at »Eni« var omfattet af disse beslutninger«. Imidlertid defineres dette udtrykket ikke i den anfægtede beslutning. Navnlige »fremgår det af 26.-36. betragtning til den anfægtede beslutning, at Kommissionen i henvisninger til selskabet Eni som moderselskab for de øvrige selskaber anvender udtrykket »Eni SpA«« (den appellerede doms præmis 168).

- 32 Retten præciserede, at »hvis [...] Kommissionen ved udtrykket »Eni« [...] henviser til de selskaber, der indgik i den »virksomhed« [...], som udgjordes af de af Eni kontrollerede juridiske personer, anførte den intet udførligt og præcist herom i den anfægtede beslutning« (den appellerede doms præmis 169). Da de berørte selskabers struktur og ejerskab i det foreliggende tilfælde imidlertid har gennemgået en meget kompliceret udvikling, påhvilede det på den baggrund Kommissionen at være særligt præcis og at anføre alle de udførlige oplysninger, der var nødvendige for, at det kunne fastslås, at de selskaber, den anfægtede beslutning er rettet til, og de selskaber, som polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen er rettet til, udgør en og samme »virksomhed« i artikel 81 EF's forstand (den appellerede doms præmis 170). Retten vurderede, at Kommissionen ikke havde opfyldt denne forpligtelse, og fandt således det andet anbringendes andet led begrundet.
- 33 Hvad endelig angår det andet anbringendes tredje led vedrørende anvendelse af det loft, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, fastslog Retten, at »loftet på 10% af omsætningen i denne bestemmelses forstand [skal] beregnes på grundlag af den sammenlagte omsætning i alle de selskaber, der udgjorde den selvstændige økonomiske enhed, der har handlet som virksomhed i artikel 81 EF's forstand« (den appellerede doms præmis 177). Enis argumenter, som tilsigter at godtgøre, at det bødebeløb, som Eni var holdt solidarisk ansvarlig for betaling af, skulle have været begrænset til 10% af Syndials omsætning, er derfor irrelevante (den appellerede doms præmis 178).
- 34 Retten, der tog det andet anbringendes andet led til følge, annullerede følgelig den anfægtede beslutnings artikel 2, litra c), for så vidt som den fastsætter det bødebeløb, som Eni er pålagt, til 272,25 mio. EUR, og fastsatte dette beløb til 181,5 mio. EUR. Retten frifandt i øvrigt Kommissionen.

Parternes påstande

- 35 Eni har i appelskriftet nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves helt eller delvist, for så vidt som Retten derved frifandt Kommissionen i søgsmålet anlagt af ENI i sag T-39/07, og som følge heraf:
 - annulleres den anfægtede beslutning helt eller delvis
 - og/eller annulleres, eller i det mindste nedsættes, den bøde, som Eni blev pålagt ved den anfægtede beslutning.
 - Subsidiært ophæves den appellerede dom helt eller delvis, for så vidt som Retten derved frifandt Kommissionen i søgsmålet anlagt af ENI i sag T-39/07, og sagen hjemvises til Retten med henblik på, at den træffer afgørelse i realiteten i betragtning af de bemærkninger, Domstolen måtte fremsætte.
 - Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger for begge instanser.
 - Kommissionens kontraappel forkastes, for så vidt som den delvis ikke kan antages til realitetsbehandling og under alle omstændigheder er ugrundet, og Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.
- 36 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:
- Appellen forkastes.
 - Den appellerede dom annulleres, for så vidt som Retten delvist annullerede beslutningen, i det omfang der herved tilregnes en skærpende omstændighed på grund af gentagelse, og følgelig nedsatte bøden.

— Appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appellen og kontraappellen

Appellen

- 37 Eni har fremført to anbringender til støtte for sin appel. Det første anbringende vedrører nærmere bestemt den omstændighed, at Retten ifølge Eni burde have annulleret den anfægtede beslutning, for så vidt som den pålægger Eni ansvaret for den overtrædelse, der var begået af Syndial og/eller Versalis. Det andet anbringende vedrører de påståede retlige fejl vedrørende fastsættelsen af bøden.

Det første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 101 TEUF, chartrets artikel 41, 47-49 og 52, EMRK's artikel 6 og 7, de generelle retsprincipper samt en begrundelsesmangel

- 38 Det første anbringende, som Eni har påberåbt sig, vedrører tilsidesættelsen af artikel 101 TEUF, Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og artikel 6 og 7 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«), en tilsidesættelse af principperne om uskyldsformodningen, om legalitetsprincippet, om straffens personlighed, og om personligt ansvar, en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet, retten til forsvar og retten til en retfærdig rettergang samt en begrundelsesmangel i strid med artikel 296 TEUF.

- 39 Dette anbringende er i det væsentlige opdelt i fire led. Det første led vedrører de påståede retlige fejl, som Retten har begået vedrørende kriterierne for tilregnelser af overtrædelsen og bevisreglerne. Det andet og tredje led vedrører Rettens angiveligt fejlagtige bedømmelse af muligheden for at afkræfte formodningen om ansvar, der medfører, at Eni bliver pålagt et ansvar, der er af objektiv karakter, og at formodningen om ansvar bliver uafkræftelig. Det fjerde led vedrører den påståede tilsidesættelse af princippet om kapitalselskabers begrænsede hæftelse, de fælles principper om ansvarlighed og principperne om succession af virksomheder.

– Formaliteten med hensyn til visse klagepunkter

- 40 Hvad angår klagepunkterne vedrørende den påståede tilsidesættelse af chartrets artikel 47 og EMRK's artikel 6, der uden tvivl ikke kan tilskrives et præcist led i første anbringende, har Kommissionen indledningsvis gjort gældende, at disse ikke er blevet fremført i første instans og dermed skal afvises. Det samme gælder for Enis klagepunkt om, at formodningen om ansvar om 100% kontrol fører til en uberettiget forskelsbehandling mellem den generelle antagelse om moderselskabets ikke totale kontrol og de situationer, hvor moderselskabet besidder 100% af kapitalen i dets datterselskab.
- 41 Det må i denne forbindelse konstateres, at disse klagepunkter, som Kommissionen har bemærket, reelt ikke er blevet fremført for Retten. Denne omstændighed er imidlertid ikke i sig selv tilstrækkelig til, at de nævnte klagepunkter kan afvises, for så vidt som de har til hensigt ikke at fremføre et nyt anbringende for at begrunde den sag, der er anlagt ved Retten, men at anfægte den appellerede doms rigtighed. I det foreliggende tilfælde kan de klagepunkter, der er anført i den foregående præmis, faktisk fortolkes i sidstnævnte betydning.
- 42 De klagepunkter, der er fremført af Eni vedrørende den påståede tilsidesættelse af chartrets artikel 47 og EMRK's artikel 6 og den påståede uberettigede forskelsbehandling, som er baseret på det enkelte deltagelsesniveau, som et moderselskab besidder i sit datterselskab, kan følgelig antages til realitetsbehandling.

– Det første anbringendes første led om Rettens retlige fejl vedrørende kriterierne for tilregnelser af overtrædelsen og bevisreglerne

i) Parternes argumenter

- 43 Eni har gjort gældende, at Retten, i modsætning til hvad Domstolen har krævet af Kommissionen i dom af 20. januar 2011, *General Química m.fl. mod Kommissionen* (sag C-90/09 P, Sml. I, s. 1, præmis 78), ikke har taget konkret stilling til de argumenter, selskabet har fremført vedrørende Kommissionens påståede forpligtelse til at fremlægge bevis for, at der foreligger faktisk udøvelse af en afgørende indflydelse fra Enis side over for selskabets datterselskab Versalis.
- 44 Retten har i denne forbindelse blot nøje gentaget dommen af 10. september 2009, *Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen* (sag C-97/08 P, Sml. I, s. 8237), hvilket har behæftet den appellerede dom med en begrundelsesmangel. Formodningen om, at et moderselskab reelt har udøvet afgørende indflydelse på dets helejede datterselskab, er desuden ikke begrundet og er bl.a. i strid med legalitetsprincippet, principperne om straffens personlighed, om personligt ansvar og retssikkerhedsprincippet.
- 45 Kommissionen finder i det væsentlige, at den ifølge fast retspraksis var berettiget til at formode, at der forelå en effektiv kontrol fra moderselskabets side udelukkende på grundlag af besiddelsen af 100% af kapitalen i et datterselskab.

ii) Domstolens bemærkninger

- 46 Det bemærkes indledningsvis, at det fremgår af fast retspraksis, at i henhold til artikel 101 TEUF kan et datterselskabs adfærd tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet, navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder. I en sådan situation, hvor moderselskabet og datterselskabet er en del af samme økonomiske enhed og således udgør én virksomhed i artikel 101 EF's forstand, kan Kommissionen således rette en beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet, uden at der kræves en konstatering af, at sidstnævnte var direkte impliceret i overtrædelsen (jf. bl.a. kendelse af 13.12.2012, sag C-654/11 P, *Transcat* mod Kommissionen, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 47 Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at i det særlige tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele eller størstedelen af kapitalen i sit datterselskab, som har overtrådt Unionens konkurrenceregler, foreligger der en afkræftelig formodning om, at nævnte moderselskab faktisk har udøvet en afgørende indflydelse på datterselskabet. I en sådan situation er det tilstrækkeligt, at Kommissionen godtgør, at moderselskabet besidder hele eller størstedelen af kapitalen i et datterselskab, for at antage, at den nævnte formodning er opfyldt (jf. bl.a. dom af 3.5.2012, sag C-289/11 P, *Legrís Industries* mod Kommissionen, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 I det tilfælde, hvor et holdingselskab ejer 100% af kapitalen i et mellemliggende selskab, som ejer hele kapitalen i et datterselskab i dets koncern, hvilket datterselskab har begået en overtrædelse af EU-konkurrencereglerne, foreligger der ligeledes en simpel formodning om, at dette holdingselskab udøver en afgørende indflydelse på det mellemliggende selskabs adfærd og indirekte, via sidstnævnte, ligeledes på nævnte datterselskabs adfærd (jf. dommen i sagen *General Química m.fl. mod Kommissionen*, præmis 88).

- 49 I det foreliggende tilfælde har Eni i hele overtrædelsesperioden direkte eller indirekte besiddet mindst 99,97% af kapitalen i de selskaber, der var direkte aktive inden for dens koncern i BG-sektoren og SBG-sektoren, dvs. EniChem Elastomeri, EniChem SpA og Versalis, hvilket Eni ikke har bestridt. Den formodning, der er nævnt i nærværende doms præmis 47 og 48, og som følger af fast retspraksis, finder folgelig anvendelse på Eni.
- 50 Hvad angår Enis argumentation, hvorefter den nævnte formodning om, at et moderselskab reelt har udøvet afgørende indflydelse, er i strid med legalitetsprincippet, principperne om straffens personalitet, om personligt ansvar og retssikkerhedsprincippet, skal det blot bemærkes, at denne formodning netop har til formål at skabe en balance mellem vigtigheden af, på den ene side, målet om at bekæmpe konkurrencestridig adfærd, især i artikel 101 TEUF, og at hindre gentagelse heraf, og, på den anden side kravene i visse EU-retlige principper, såsom bl.a. principperne om uskyldsformodning, straffens personalitet, retssikkerhedsprincippet samt princippet om retten til forsvar, herunder princippet om parternes processuelle ligestilling. Det er bl.a. af denne grund, at den er afkræftelig (jf. i denne retning bl.a. dom af 29.9.2011, sag C-521/09 P, Elf Aquitaine mod Kommissionen, Sml. I, s. 8947, præmis 59). Da Enis argumentation ikke er begrundet, er den appellerede dom folgelig ikke i denne forbindelse behæftet med nogen fejl.
- 51 Hvad endelig angår den påståede begrundelsesmangel har Retten detaljeret i den appellerede doms præmis 56-67 forklaret grunden til, at den i overensstemmelse med fast retspraksis fandt, at Kommissionen, da den pålagde Enis ansvaret for den overtrædelse, der bl.a. er begået af Versalis, med rette kunne lægge den pågældende formodning til grund. Disse forklaringer giver ikke anledning til tvivl med hensyn til de betragtninger, som Retten lagde til grund for sin dom på dette punkt, og de giver Domstolen mulighed for at udføre sin kontrolopgave. Den appellerede dom er derfor heller ikke behæftet med en begrundelsesmangel i denne forbindelse. I modsætning til det, som Eni har anført, er det i denne forbindelse desuden uden betydning, at Retten har støttet sig på dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen for at begrunde sin dom.
- 52 Henset til det ovenstående skal det første anbringendes første led forkastes som ugrundet.

– Om første anbringendes andet og tredje led vedførende Rettens angiveligt fejlagtige bedømmelse af muligheden for at afkræfte formodningen om ansvar, der medfører, at Eni bliver pålagt et ansvar, der er af objektiv karakter, og at formodningen om ansvar bliver uafkræftelig

i) Parternes argumenter

- 53 Med det første anbringendes andet og tredje led, som bør gennemgås samlet, har Eni gjort gældende, at det bevismateriale, som selskabet havde fremlagt for Kommissionen under den administrative procedure, skulle have været anset for tilstrækkelig til at tilbagevise formodningen om ansvar. Retten har ikke foretaget en fuldstændig, upartisk og konkret undersøgelse af samtlige oplysninger i sagsakterne. Nærmere bestemt har Retten ikke taget hensyn til den omstændighed, at Eni aldrig direkte havde drevet virksomhed i den pågældende sektor, at der ikke var nogen overlapning mellem de ledende stillinger i moderselskabet og datterselskaberne, at Eni ikke rådede over oplysninger vedrørende de strategiske eller forretningsmæssige planer eller deres iværksættelse, således som de var fastlagt af driftsselskaberne, og at Eni på ingen måde havde været inddraget i beslutningsproceduren for fastlæggelsen af de strategiske eller forretningsmæssige planer samt navnlig af det årlige salg og priser.
- 54 Retten har imidlertid alene fremhævet to punkter, nemlig for det første Enis rolle som teknisk og finansiel koordinator og for det andet den kemiske sektors relative betydning inden for koncernen. Enis argument om, at selskabets datterselskab havde udøvet en særskilt aktivitet, der var meget fjern

fra de andre aktiviteter, blev afvist af Retten på grundlag af en simpel henvisning til dens retspraksis. Domstolen underkendte imidlertid denne fremgangsmåde i præmis 76 ff. i dommen i sagen General Química m.fl. mod Kommissionen.

- 55 Retten gentog desuden Kommissionens bemærkninger om, at den hierarkiske struktur inden for datterselskaberne medførte administrerende direktører fra datterselskaberne, idet disse selv var ansvarlige over for deres bestyrelser, der var indirekte udpeget af Eni. Udnævnelsen af bestyrelsen er imidlertid blot en beføjelse, der typisk henregnes til en hovedaktionær, og udgør ikke i sig selv udøvelsen af en afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd. Retten henviste i den appellerede doms præmis 100 blot til den undersøgelse, som Kommissionen havde foretaget i denne forbindelse, og fastslog, at denne undersøgelse ikke forekom åbenlyst forkert uden at tage stilling til Enis argumenter. Den appellerede doms begrundelse var således åbenbart utilstrækkelig.
- 56 Rettens konklusion i den appellerede doms præmis 102, hvorefter den omstændighed, at sagsøgeren kun indirekte ejede 100% af kapitalen i de selskaber, der drev virksomhed inden for fremstilling af BG og SBG, ikke i sig kunne selv godtgøre, at Eni og de pågældende virksomheder ikke udgjorde en økonomisk enhed, er desuden ifølge Eni ikke tilstrækkeligt dokumenteret og er i strid med Rettens egen praksis.
- 57 Eni har desuden gjort gældende, at selskabets ræsonnement vedrørende den objektive karakter af det ansvar, der er pålagt selskabet, i modsætning til det af Retten fastslåede ikke bygger på en fejlagtig forudsætning. Den afkræftelige karakter af formodningen om faktisk afgørende indflydelse burde således have en reel rækkevidde i forbindelse med dens anvendelse. Kommissionen havde imidlertid i det væsentlige den opfattelse, at den faktiske udøvelse af en afgørende indflydelse er sammenfaldende med besiddelsen af kontrol. Retten bekræftede denne opfattelse, idet den på forhånd afviste, at de objektive oplysninger, som Eni har gjort gældende, var af betydning. Denne tilgang er i strid med retten til forsvar, de grundlæggende retsprincipper, der ligeledes er nævnt i chartret, princippet om uskyldsformodning samt legalitetsprincippet, og den udgør en tilsidesættelse af princippet om straffens personlighed og om personligt ansvar.
- 58 Endelig fastlog Retten på baggrund af Enis bemærkninger med urette, at Kommissionen ikke havde tilsidesat princippet om god forvaltning.
- 59 Ifølge Kommissionen må Enis klagepunkter afvises, for så vidt som de i realiteten tilsigter en fornyet bedømmelse af de faktiske omstændigheder. De er under alle omstændigheder ugrundede. Retten tog hensyn til de oplysninger, som Eni havde fremført, for at afkræfte formodningen på grundlag af 100% kontrol, og forklarede, hvorfor disse var uden betydning eller ugrundede. Eni burde have godtgjort, at selskabets datterselskab blev drevet som en særskilt virksomhed af retlige eller lovmæssige årsager, eller at ejerskabet på 100% kun var midlertidig og forbigående, for således at påvise, at dets datterselskab ikke udgjorde én virksomhed, der har begået den pågældende overtrædelse. Dommens begrundelse for så vidt angår dette spørgsmål er korrekt, tilstrækkelig og overbevisende.

ii) Domstolens bemærkninger

- 60 Indledningsvis skal Kommissionens argumenter om, at det første anbringendes andet led ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som dette har til hensigt at rejse tvivl ved Rettens vurdering af de faktiske omstændigheder, besvares.
- 61 Det må i denne forbindelse fastslås, at Eni har fremført visse oplysninger i appelskriftet, hvilket er nævnt i nærværende doms præmis 53, til støtte for sin påstand om, at selskabet har afkræftet formodningen om det ansvar, der vedrører selskabet som moderselskab, der ejer 100% eller næsten 100% af kapitalen i dets datterselskab.

- 62 Som Eni har bekræftet under retsmødet, bestrider selskabet imidlertid ikke i denne forbindelse den faktiske vurdering af disse oplysninger, men den retlige vurdering, som Retten foretog for at nå til den konklusion, at disse oplysninger, selv hvis det antages, at deres rigtighed er godtgjort, ikke giver mulighed for at fastslå, at Eni og bl.a. Versalis ikke udgjorde én virksomhed som omhandlet i artikel 101 TEUF. Dette klagepunkt kan følgelig, for så vidt som det tilsigter at få Domstolen til at efterprøve denne retlige vurdering, antages til realitetsbehandling.
- 63 Hvad dernæst angår spørgsmålet, om dette klagepunkt er begrundet, skal der for det første henvises til den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 47 ff., hvorefter Kommissionen i en situation med 100% eller næsten 100% kontrol kan rette en beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet, uden at der kræves en konstatering af, at sidstnævnte var direkte impliceret i overtrædelsen, idet moderselskabet og datterselskabet udgør én virksomhed som omhandlet i artikel 101 TEUF (jf. i denne retning kendelsen i sagen Transcatab mod Kommissionen, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis), og det også i tilfælde, som nævnt i nærværende doms præmis 48, af en indirekte kontrol som i det foreliggende tilfælde.
- 64 Hvad angår de af Eni fremførte oplysninger for at afkræfte den pågældende formodning, må det imidlertid fastslås, at disse, hvis det antages, at de reelt er godtgjort for Retten, kan godtgøre, at Versalis har haft en vis uafhængighed for så vidt angår selskabets kemiske aktiviteter. Denne omstændighed er imidlertid ikke i sig selv tilstrækkelig til at godtgøre, at Eni og bl.a. Versalis ikke har udgjort én virksomhed som omhandlet i artikel 101 TEUF. Den omstændighed, at Eni »kun« har spillet en rolle som teknisk og finansiel koordinator, eller at selskabet har ydet sine datterselskaber finansiel bistand, som selskabet har gjort gældende, påviser desuden, at det ikke har undladt at udøve afgørende indflydelse på sine datterselskaber. Retten konstaterede med rette i den appellerede doms præmis 97, at »[n]år der er tale om en koncern, har et holdingselskab, som bl.a. koordinerer de økonomiske investeringer inden for koncernen, [...] til formål at samle kapitalandelene i forskellige selskaber og til opgave at sikre ledelsesmæssig enhed, bl.a. ved hjælp af denne budgetmæssige kontrol«.
- 65 Denne konklusion kan ikke anfægtes af den omstændighed, at Eni aldrig direkte havde drevet virksomhed i den kemiske sektor, eller at der ikke var nogen overlapning mellem de ledende stillinger i moderselskabet og datterselskaberne. Den omstændighed, at moderselskabet hverken havde deltaget direkte i denne overtrædelse eller havde opfordret til at begå en sådan, er således ikke af en sådan art, at den kan bevise, at disse to selskaber ikke udgør en økonomisk enhed (jf. i denne retning dommen i sagen General Química m.fl. mod Kommissionen, præmis 103, og dom 29.9.2011, sag C-520/09 P, Arkema mod Kommissionen, Sml. I, s. 8901, præmis 48-50). Koordineringen af investeringer inden for koncernen kunne desuden sikres af Eni, selv om der ikke foreligger en sådan overlapning, eller selskabet ikke direkte er indblandet i den operationelle drift af sine datterselskaber, hvilket det ikke bestrider.
- 66 Enis øvrige argumenter, hvorefter selskabet ikke rådede over oplysninger vedrørende de strategiske eller forretningsmæssige planer eller deres iværksættelse, og at det på ingen måde havde været inddraget i beslutningsproceduren for fastlæggelsen af de strategiske eller forretningsmæssige planer samt navnlig af det årlige salg og priser, for så vidt som de kun vedrører de operationelle aktiviteter i den kemiske sektor, kan i denne forbindelse heller ikke tages til følge.
- 67 Hvad dernæst angår Enis argumentation, hvorefter selskabet i det væsentlige alene råder over beføjelser, der typisk henregnes til en hovedaktionær, og at rådigheden over disse beføjelser ikke i sig selv udgør udøvelse af en afgørende indflydelse på datterselskabets adfærd, bemærkes, at formodningen om faktisk afgørende indflydelse er baseret på det forhold, at det netop er disse beføjelser for et moderselskab, der ejer 100% eller næsten 100% af kapitalen i dets datterselskab, der giver dette moderselskab mulighed for at udøve en afgørende indflydelse på sit datterselskabs adfærd,

medmindre ganske særlige omstændigheder gør sig gældende (jf. i denne retning dommen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 60), og at bevisbyrden for, at der ikke foreligger en sådan faktisk indflydelse, derfor ikke påhviler Kommissionen, men moderselskabet selv.

- 68 Denne fortolkning af rækkevidden af formodningen om faktisk afgørende indflydelse, som Kommissionen anvendte, og Retten opretholdt, omdanner heller ikke denne formodning til en uafkræftelig formodning. Den omstændighed, at det er vanskeligt at fremlægge de nødvendige beviser for at afkræfte en formodning, indebærer ikke i sig selv, at denne formodning er uafkræftelig (jf. i denne retning dommen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 70). For at afkræfte den pågældende formodning burde Eni konkret havde godtgjort, at Versalis kunne handle uafhængigt, ikke kun på det operationelle plan, men ligeledes på det finansielle plan, hvilket selskabet ikke har gjort.
- 69 Da Enis påstand om, at Retten antog, at formodningen om faktisk afgørende indflydelse havde objektiv eller uafkræftelig karakter, ikke er begrundet, kan klagepunkterne vedrørende den omstændighed, at Retten ved at anerkende, at den nævnte formodning har en sådan karakter, tilsidesatte principperne om uskyldsformodningen, om straffens personlighed, og om personligt ansvar, samt ligebehandlingsprincippet og legalitetsprincippet som omhandlet i chartrets artikel 52 og 47 samt EMRK's artikel 6 og 7, derfor heller ikke tages til følge.
- 70 Retten bekræftede således i den appellerede dom uden at begå en retlig fejl Kommissionens ræsonnement, hvorefter hverken Enis argumenter, der er udtrykkeligt behandlet i 382.-398. betragtning til den anfægtede beslutning, eller de øvrige argumenter, som Eni har fremført foran Retten, er tilstrækkelige til at afkræfte den pågældende formodning. De klagepunkter, der er fremført i denne forbindelse, skal folgelig afvises.
- 71 Hvad for det andet angår den påståede tilsidesættelse af begrundelsespligten fra Kommissionens og efterfølgende fra Rettens side, skal der indledningsvis henvises til Domstolens praksis, hvorefter forpligtelsen til at begrunde en individuel beslutning har til formål, ud over at gøre det muligt at udøve en retslig kontrol, at give den berørte part oplysninger, der er tilstrækkelige til at afgøre, om beslutningen muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes (jf. i denne retning dommen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 148 og den deri nævnte retspraksis).
- 72 I det foreliggende tilfælde må det imidlertid konstateres, at den udførlige begrundelse vedrørende Enis ansvar for den pågældende overtrædelse, som Kommissionen har givet i 382.-398. betragtning til den anfægtede beslutning, er i overensstemmelse med de krav, der følger af den retspraksis, der er nævnt i foregående præmis. Selv om Kommissionen ikke omtalte alle de oplysninger, som Eni påberåbte sig for Retten for at afkræfte formodningen om faktisk afgørende indflydelse, en for en, gav den imidlertid oplysninger, der er tilstrækkelige til at afgøre, om beslutningen muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes. Kommissionen præciserede navnlig i 388. betragtning til den anfægtede beslutning, at Enis beføjelser, som de fremgår af bl.a. reglerne for virksomhedsledelse i en koncern, gav Eni mulighed for at kontrollere vigtige aspekter af sine datterselskabers forretningspolitik.
- 73 Retten fastslog således uden at begå en retlig fejl, at begrundelsen i den anfægtede beslutning er tilstrækkelig i denne forbindelse.
- 74 Hvad angår den appellerede doms begrundelse skal det blot bemærkes, at ifølge fast retspraksis skal begrundelsen for en dom klart og utvetydigt angive de betragtninger, som Retten har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne beslutning, og således at Domstolen kan udøve sin prøvelsesret (jf. bl.a. dom af 2.4.2009, sag C-202/07 P, France Télécom mod Kommissionen, Sml. I, s. 2369, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).

- 75 Der er i den foreliggende sag intet holdepunkt for at antage, at den udførlige argumentation i den appellerede doms præmis 93-105, der vedrører den anfægtede beslutnings begrundelse i denne forbindelse, ikke opfylder disse betingelser. Argumentet om, at den appellerede doms begrundelse er utilstrækkelig, for så vidt som den tilslutter sig begrundelsen i den anfægtede beslutning vedrørende afkræftelsen af formodningen om faktisk afgørende indflydelse, er derfor ligeledes ugrundet.
- 76 På grundlag af disse betragtninger var det endelig ligeledes med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 103 fandt, at Kommissionen heller ikke havde begået en tilsidesættelse af princippet om god forvaltning. Enis dertil knyttede argument skal derfor forkastes som ugrundet.
- 77 Da ingen af de argumenter, som Eni har fremført til støtte for det første anbringendes andet og tredje led, kan tiltrædes, skal de forkastes som ugrundede.

– Første anbringendes fjerde led om den påståede tilsidesættelse af princippet om kapitalselskabers begrænsede hæftelse, de fælles principper om ansvarlighed og principperne om succession af virksomheder

i) Parternes argumenter

- 78 Det følger ifølge Eni af princippet om kapitalselskabers begrænsede hæftelse, de fælles principper om ansvarlighed og principperne om succession af virksomheder, at en eventuel overskridelse af selskabernes status som særskilte juridiske personer til fordel for en enhedsopfattelse i koncernen kun kunne tillades fuldstændig undtagelsesvis, hvis misbrug af princippet om begrænset hæftelse var blevet konstateret og godtgjort. Retten har uden begrundelse ikke foretaget nogen specifik undersøgelse af disse betragtninger eller af de to udtalelser, der er vedlagt denne stævning, hvoraf den ene vedrører amerikansk selskabsret og den anden amerikansk konkurrenceret. Retten har i sidste ende alene gentaget bemærkningen i 396. betragtning til den anfægtede beslutning om, at »det er overflødigt at henvise til andre retsområder [...]«. Den appellerede dom er derfor ugyldig på dette punkt.
- 79 Sagsøgeren har desuden gjort gældende, at den appellerede dom er utilstrækkeligt begrundet for så vidt angår Enis argumenter vedrørende Domstolens praksis om succession af virksomheder. Eni har understreget, at muligheden for at betragte en anden enhed end den, der har begået overtrædelsen, som ansvarlig, er begrænset til særlige undtagelsestilfælde, eftersom den afviger fra princippet om personligt ansvar. Retten har imidlertid ikke undersøgt den juridiske og organisatoriske forbindelsen mellem Syndial og Versalis, eller om disse selskaber i det væsentlige har fulgt de samme forretningsmæssige instrukser, men har blot bemærket, at disse to datterselskaber havde været ejet fuldt ud, direkte eller indirekte, af Eni.
- 80 Kommissionen har i denne forbindelse bemærket for så vidt angår Unionens konkurrenceret, at der ikke kan udledes nogen støtte i de generelle principper, der gælder i selskabsretten. De regler, der er fastsat i amerikansk ret vedrørende karteller, er ikke bindende for EU-retten. Udtalelserne vedrørende dette retsområde, der var vedlagt stævningen i første instans, og som blev fremlagt igen som bilag til stævningen i appellen, er derfor åbenlyst uden betydning for den foreliggende sag og må desuden afvises i det omfang, de indeholder argumenter, der ikke findes i stævningen. Argumentet baseret på retspraksis om økonomisk succession af virksomheder er endelig åbenlyst uden betydning, fordi den pågældende overtrædelse ikke har været pålagt Eni på grundlag af succession, som Retten har forklaret i tilstrækkelig grad i den appellerede doms præmis 117. Denne retspraksis støtter højest Kommissionens opfattelse.

ii) Domstolens bemærkninger

- 81 Hvad for det første angår Enis henvisninger til de generelle retsprincipper, nemlig principperne om kapitalselskabers begrænsede hæftelse og om selskabers særskilte juridiske personlighed, der er til hinder for, at Eni pålægges ansvaret for den overtrædelse, selskabets datterselskaber har begået, samt til de to udtalelser til støtte for dets påstand, der er vedlagt stævningen, må det konstateres, at dette klagepunkt er åbenbart ugrundet.
- 82 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at henvise til fast retspraksis, hvorefter Unionens konkurrenceret vedrører virksomheders aktiviteter (jf. bl.a. dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 59), begrebet virksomhed skal forstås som en økonomisk enhed, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (jf. bl.a. dom af 14.12.2006, sag C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Sml. I, s. 11987, præmis 40), og når en sådan økonomisk enhed overtræder konkurrencereglerne, påhviler det den ifølge princippet om personligt ansvar at stå til regnskab for overtrædelsen (dommen i sagen Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).
- 83 Henset til denne faste retspraksis kunne Retten gyldigt i den appellerede doms præmis 113 ff. afvise de lignende klagepunkter, som Eni har fremført i første instans uden at give en detaljeret begrundelse i denne forbindelse. For så vidt som Eni reelt søgte at bestride gyldigheden af formodningen om et moderselskabs faktisk afgørende indflydelse på dets datterselskab, der ejes 100% eller næsten 100%, har Retten i øvrigt heller ikke begået nogen fejl ved at henvise til sine betragtninger vedrørende dette spørgsmål eller ved at fastslå, at Enis dertil knyttede argumenter byggede på en fejlagtig forudsætning.
- 84 Hvad for det andet angår klagepunktet om den utilstrækkelige begrundelse for den appellerede dom vedrørende Domstolens praksis om succession af virksomheder er det uden grundlag.
- 85 Som Retten i det væsentlige fastslog i den appellerede doms præmis 117, følger Enis ansvar, der er lagt til grund i dette tilfælde, således ikke af en situation vedrørende succession af virksomheder, da Eni på tidspunktet for overtrædelsen bevarede kontrollen fuldt ud eller næsten fuldt ud over sine datterselskaber, hvilket ikke er bestridt. Kommissionen kunne derfor på grundlag af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 47 og 48, antage, at Eni, medmindre der førtes bevis for det modsatte, aldrig under den pågældende overtrædelse ophørte med at være en del af den »virksomhed« som omhandlet i artikel 101 TEUF, der havde begået den overtrædelse, der er genstand for den anfægtede beslutning. Som Retten med rette fastslog i den appellerede dom, er der imidlertid ikke ført bevis for det modsatte. Retten har derfor begrundet den appellerede dom tilstrækkeligt.
- 86 Følgelig må det første anbringendes fjerde led forkastes som ugrundet.
- 87 Da ingen af første anbringendes fire led kan tiltrædes, skal det første anbringende forkastes i det hele.
- Det andet anbringende vedrørende en tilsidesættelse af artikel 23 i forordning nr. 1/2003, af proportionalitetsprincippet samt en begrundelsesmangel i strid med artikel 296 TEUF
- 88 Det andet anbringende til støtte for Enis appel er i det væsentlige opdelt i to led. Det første led vedrører Rettens urigtige skøn for så vidt angår overtrædelsens grovhed og multiplikationskoefficienten, og det andet led vedrører den manglende hensyntagen til virkningerne af udelukkelsen af Syndial ved beregningen af bøden.

– Det andet anbringendets første led vedrørende Rettens urigtige skøn for så vidt angår overtrædelsens grovhed og multiplikationskoefficienten

i) Parternes argumenter

- 89 Ved det andet anbringendes første led har Eni gjort gældende, at Retten med henblik på at fastsætte grundbeløbet for bøden under hensyn til overtrædelsens grovhed alene tog hensyn til karakteren af overtrædelsen, der er defineret i lyset af det ulovlige formål med kartellet, uden at tage en række andre relevante faktorer i betragtning.
- 90 Retten tog for det første ikke hensyn til den omstændighed, at de virkninger af den konkurrencebegrænsende adfærd, der er fastslået i den anfægtede beslutning, kunne »måles« som omhandlet i retningslinjernes punkt 1 A, og at de faktisk var blevet målt af Kommissionen i den første klagepunktsmeddelelse. Kommissionen var følgelig ifølge Eni forpligtet til at foretaget en undersøgelse af disse virkninger.
- 91 Retten forklarede dernæst ikke med sin egen argumentation, hvilke kriterier der bragte grundbeløbet op på 55 mio. EUR i stedet for minimum 20 mio. EUR.
- 92 Eni har endelig kritiseret Retten for at have afvist selskabets argumentation om, at det ikke havde været bekendt med den konkurrencebegrænsende karakter af den pågældende adfærd, idet Retten i den appellerede doms præmis 145 konstaterede, at EniChem SpA nødvendigvis må have været bekendt med en sådan adfærd. Rettens begrundelse er ifølge Eni selvmodsigende, da Kommissionen fandt, at Eni var ansvarlig udelukkende som følge af sin rolle som moderselskab, og ikke på grund af den omstændighed, at selskabet var bekendt med den pågældende adfærd.
- 93 Hvad angår multiplikationskoefficienten med henblik på afskrækkelse har Eni anført, at Retten ikke tog hensyn til den omstændighed, at kemi aldrig har været en del af sagsøgerens hovedaktivitet og kun har haft en relativ betydning for koncernens industripolitik. Retten foretog heller ikke en korrekt vurdering af den fejlagtig anvendelse af en multiplikationsfaktor på 2, der var foretaget af Kommissionen, der ikke havde vurderet omsætningen for adressaterne for den anfægtede beslutning korrekt og heller ikke havde givet en tilstrækkelig begrundelse på dette punkt.
- 94 Kommissionen har bl.a. bemærket, at det følger af fast retspraksis, at de horisontale pris aftaler i sig selv kan kvalificeres som »meget alvorlige«. Identifikationen af specifikke virkninger udgør højst endnu et forhold, som skal tages i betragtning for at forhøje bødens grundbeløb. Den omstændighed, at Kommissionen har vurderet, at den først kan foretage denne vurdering efter et mislykket forsøg i den første klagepunktsmeddelelse, ændrer ikke herved.
- 95 Sagsøgerens påstand om, at kartellet kun omhandlede en begrænset del af det relevante marked, vedrører faktiske omstændigheder og må derfor afvises. Hvad angår beløbet på 55 mio. EUR som udgangspunkt for bødeberegningen forklarede Retten udtømmende årsagen dertil i den appellerede doms præmis 143. Kommissionen vurderede, at det subjektive element ikke var relevant, og fandt, at Eni, der ledede den virksomhed, som deltog i det omhandlede kartel, også var underrettet om den pågældende konkurrencebegrænsende adfærd.

ii) Domstolens bemærkninger

- 96 Hvad for det første angår relevansen af virkningerne af den pågældende overtrædelse bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at grovheden af overtrædelserne af EU-retten om konkurrence skal fastslås på grundlag af en lang række forhold, uden at der er opstillet en bindende eller udtømmende liste over de kriterier, som obligatorisk skal tages i betragtning (jf. bl.a. dom af 19.12.2012, sag C-445/11 P, Bavaria mod Kommissionen, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis). Hvad nærmere angår en

overtrædelses konkrete virkning på markedet er denne ikke et afgørende kriterium for fastsættelsen af bødens størrelse (jf. domme af 8.12.2011, sag C-272/09 P, KME Germany m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 12789, præmis 34, og sag C-389/10 P, KME Germany m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 13125, præmis 44).

- 97 De horisontale pris aftaler eller markedsopdelinger kan desuden kvalificeres som meget alvorlige overtrædelser, alene på grund af deres art, uden at Kommissionen skal godtgøre overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet (jf. bl.a. kendelsen i sagen Transcatab mod Kommissionen, præmis 42). I dette tilfælde udgør overtrædelsens konkrete indvirkning kun et element blandt andre, der, såfremt det er måleligt, giver Kommissionen mulighed for at forhøje udgangsbetøbet for bøden, ud over det påregnelige mindstebeløb på 20 mio. EUR (dom af 3.9.2009, sag C-534/07 P, Prym og Prym Consumer mod Kommissionen, Sml. I, s. 7415, præmis 75).
- 98 Selv om Retten havde taget hensyn til virkningerne af den pågældende overtrædelses konkrete indvirkning på markedet, hvis det antages at disse virkninger reelt var målelige, havde den følgelig gjort det for fuldstændighedens skyld. Da den pågældende overtrædelse desuden på grund af sin karakter udgør en meget grov overtrædelse, kunne en hensyntagen til dens konkrete indvirkning kun føre til en forhøjelse af bøden. Dette klagepunkt er derfor irrelevant (jf. i denne retning dommen i sagen Prym og Prym Consumer mod Kommissionen, præmis 75, og kendelsen i sagen Transcatab mod Kommissionen, præmis 43 og 44).
- 99 Hvad for det andet angår klagepunktet om, at Retten ikke med sin egen argumentation forklarede, hvilke kriterier der bragte grundbetøbet op på 55 mio. EUR i stedet for minimum 20 mio. EUR, er det tilstrækkeligt at fastslå, at Retten i den appellerede doms præmis 143 gav en detaljeret oversigt over de faktorer, som den tog hensyn til ved vurderingen af overtrædelsens grovhed. Dette klagepunkt er derfor åbenbart ugrundet. Den omstændighed, at Retten ved udøvelsen af sin fulde prøvelsesret i denne forbindelse desuden bekræftede flere af de elementer, der indgår i den vurdering, Kommissionen har foretaget i den anfægtede beslutning, kan ikke ændre på denne konklusion (jf. i denne retning dom af 22.11.0212, sag C-89/11 P, E.ON Energie mod Kommissionen, præmis 133).
- 100 Hvad for det tredje angår den omstændighed, at Eni ikke var bekendt med den konkurrencebegrænsende karakter af den ulovlige adfærd, er det tilstrækkeligt at bemærke, at dette selskab blev pålagt ansvaret for overtrædelsen som følge af den omstændighed, at dette selskab – som det fremgår af nærværende doms betragtninger til det første anbringende til støtte for appellen – udgjorde én virksomhed som omhandlet i artikel 101 TEUF med EniChem SpA, nu Syndial. Da dette er tilfældet, var Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 145, der er ubestridt, og hvorefter EniChem SpA nødvendigvis må have været bekendt med den begåede overtrædelse, tilstrækkelig til at afvise det argument, der blev fremsat i første instans og vedrører den omstændighed, at Kommissionen foretog en fejlagtig fastsættelse af grundbetøbet uden at tage hensyn til det subjektive element hos Eni. Dette klagepunkt er derfor åbenbart ugrundet, uden at der er anledning til at udtale sig om spørgsmålet om, hvorvidt kendskabet til den konkurrencebegrænsende karakter af den pågældende adfærd er relevant for fastsættelsen af bøden eller ej.
- 101 For det fjerde er klagepunktet vedrørende den omstændighed, at Retten ikke tog hensyn til den kemiske sektors angivelige relative betydning for koncernens industripolitik, irrelevant. Denne omstændighed er, selv om det er godtgjort, således i sig selv uden relevans for fastsættelse af grundbetøbet for beregning af bøden. Den kan heller ikke betragtes som en formildende omstændighed som omhandlet i retningslinjernes punkt 2.
- 102 Hvad for det femte angår klagepunktet om Rettens fejlagtige vurdering af Kommissionens angiveligt fejlagtige anvendelse af en multiplikationsfaktor på 2 og den appellerede doms utilstrækkelig begrundelse i denne forbindelse bemærkes, at ifølge fast retspraksis skal et appelskrift præcist angive,

hvilke elementer der anfægtes i den dom, som påstås ophævet, samt de retlige argumenter, der særligt støtter denne påstand (jf. bl.a. dommen i sagen Arkema mod Kommissionen, præmis 59 og den deri nævnte retspraksis).

- 103 Det må imidlertid konstateres, at Eni ikke i denne forbindelse klart har angivet de retlige argumenter, der særligt støtter påstand om ophævelse af den appellerede dom. Eni har således i appelskriftets punkt 72 blot hævdet, at Kommissionen ikke havde vurderet de »relevante« beregningsfaktorer, herunder omsætningen, »korrekt«, og at Retten ikke havde vurderet denne angiveligt fejlagtige anvendelse »korrekt«. Eni har heller ikke forklaret, på hvilken måde den appellerede dom ikke var korrekt begrundet i denne forbindelse. Domstolen er herefter ikke i stand til at udøve sin legalitetskontrol, da den i så fald ville træffe afgørelse ultra petita (jf. analogt dommen i sagen Arkema mod Kommissionen, præmis 61 og den deri nævnte retspraksis). Disse klagepunkter skal derfor afvises.
- 104 Hvad endelig angår klagepunktet om en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet skal det konstateres, at Eni ikke har fremført nogen argumenter, der adskiller sig fra argumenterne til støtte for de andre klagepunkter, der er fremført i forbindelse med det andet anbringendes første led. Det skal desuden bemærkes, at sagsøgeren i det væsentlige har anført de samme argumenter for Retten, for at denne under udøvelse af sin fulde prøvelsesret skulle nedsætte den bøde, der er pålagt sagsøgeren, og at Retten efter at have vurderet disse argumenter fandt, at disse ikke begrundede en sådan nedsættelse (jf. kendelse af 2.2.2012, sag C-404/11 P, Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 89), selv om at Retten nedsatte bøden af andre årsager.
- 105 Under disse omstændigheder tilkommer det ikke Domstolen, når den træffer afgørelse vedrørende retlige spørgsmål, af billighedsgrunde at omgøre det skøn, som Retten har udøvet under sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af de bøder, som er pålagt virksomheder for overtrædelse af EU-retten (jf. kendelsen i sagen Elf Aquitaine mod Kommissionen, præmis 90 og den deri nævnte retspraksis). Dette klagepunkt kan derfor heller ikke tiltrædes.
- 106 Da ingen af klagepunkterne i det andet anbringendes første led er begrundede, skal det forkastes.

– Det andet anbringendes andet led om den manglende hensyntagen til virkningerne af udelukkelsen af Syndial ved beregningen af bøden

i) Parternes argumenter

- 107 Udelukkelsen af Syndial som adressat for den anfægtede beslutninger har ifølge Eni haft alvorlige konsekvenser for anvendelsen af maksimumstærsklen på 10% i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Eni har gentaget sit argument, der er baseret på retspraksis, hvorefter et ansvar i tilfælde af virksomhedssuccession nødvendigvis forudsætter, at det selskab, der har begået overtrædelsen, ikke længere eksisterer i økonomisk og/eller retlig henseende, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag.
- 108 Kommissionen har hertil anført, at Retten, der behandlede de dertil knyttede argumenter i den appellerede doms præmis 177-179, ikke begik nogen fejl. I hele perioden for kartellet udøvede Eni kontrol over selskabet, således at den omstændighed, at Syndial ikke er blevet pålagt en bøde, ikke påvirker selskabets ansvar. Loftet på 10% i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 henviser til koncernen, som Retten har forklaret i den appellerede doms præmis 177-179.

ii) Domstolens bemærkninger

- 109 Retten, der allerede i den appellerede doms præmis 177-179 afviste Enis argumentation om, at udelukkelsen af Syndial som adressat for den anfægtede beslutning har haft »alvorlige konsekvenser« for anvendelsen af maksimumstærsklen på 10% i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, henviste i

denne forbindelse indledningsvis til sin retspraksis, hvorefter dette loft skal beregnes på grundlag af den sammenlagte omsætning i alle de selskaber, der udgjorde den selvstændige økonomiske enhed, der har handlet som virksomhed i artikel 101 TEUF's forstand. Domstolen har allerede bekræftet, at denne retspraksis ikke er behæftet med nogen retlig fejl (jf. kendelse af 3.5.2012, sag C-240/11 P, World Wide Tobacco España mod Kommissionen, præmis 45 og 46).

- 110 Enis klagepunkt er derfor i denne forbindelse irrelevant, idet – selv hvis Syndial havde været adressat for den anfægtede beslutning – det bødeløb, for hvis betaling Eni ville være blevet holdt solidarisk ansvarlig, ikke ville skulle begrænses til 10% af Syndials omsætning.
- 111 Henset til den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 109, er argumentet om, at ansvar i tilfælde af virksomhedssuccession nødvendigvis forudsætter, at det selskab, der har begået overtrædelsen, ikke længere eksisterer i økonomisk og/eller retlig henseende, hvilket ikke er tilfældet i den foreliggende sag, dernæst heller ikke relevant. Det afgørende er i denne forbindelse den omstændighed, at Syndial, hvilket Eni ikke har bestridt, var direkte involveret i den pågældende overtrædelse, i det mindste indtil overførelsen af selskabets kemivirksomhed til Versalis, og at Syndial på det tidspunkt, hvor dette selskab var direkte involveret i overtrædelse, var kontrolleret af Eni.
- 112 Endelig har Eni ikke hævdet, at Syndial efter overførelsen af selskabets kemivirksomhed til Versalis var ophørt inden vedtagelsen af den anfægtede beslutning med at være en del af den koncern, der var kontrolleret af Eni. Sagsøgeren er derfor aldrig under den pågældende overtrædelse og indtil vedtagelsen af den anfægtede beslutning ophørt med at være holdingselskab for den virksomhed, der har begået den pågældende overtrædelse, således at Enis argumenter vedrørende virksomhedssuccession ikke har relevans i denne sammenhæng.
- 113 Det følger heraf, at det andet appelanbringendes andet led og følgelig det andet anbringende som helhed ligeledes må forkastes.
- 114 Da ingen af anbringenderne i denne appel kan tiltrædes, må appellen forkastes som helhed.

Kontraappellen

Parternes argumenter

- 115 Kommissionen har til støtte for kontraappellen fremført et enkelt anbringende vedrørende en tilsidesættelse af artikel 296 TEUF, sammenholdt med artikel 101 TEUF, en procedurefejl, der er til skade for Kommissionens interesser, og en tilsidesættelse af kontradiktionsprincippet. Det er med urette, at den appellerede dom har fastslået, at de oplysninger, der er lagt til grund i den anfægtede beslutning med henblik på at godtgøre en skærpede omstændighed i form af gentagne overtrædelser hos Eni og Versalis, er utilstrækkelige.
- 116 Kommissionen har for det første bemærket, at den i punkt 430 i den anden klagepunktsmeddelelse havde meddelt, at den havde til hensigt at tage tidligere overtrædelser, der allerede var konstateret, i betragtning som en skærpende omstændighed, og udtrykkeligt havde nævnt Enis deltagelse i de overtrædelser, der var anført i polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen. Eni tog ikke stilling hertil under proceduren for Kommissionen. Eni gjorde for første gang i sin stævning i første instans gældende, dels at ophavsmanden til de tidligere overtrædelser og den person, der på nuværende tidspunkt var involveret i overtrædelsen, ikke var identiske, idet de pågældende sektorer vedrørte forskellige produkter og markeder og allerede var overdraget inden vedtagelsen af polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, dels at den af koncernens virksomheder, der var involveret i tidligere konkurrencesager, var EniChem SpA.

- 117 Eni har imidlertid aldrig hævdet, at de selskaber, der er sanktioneret i polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, ikke var ledet af Eni-koncernen. Kommissionen fandt, at såfremt den havde ønsket det, kunne den have pålagt det samme selskab bøden i sine beslutninger, nemlig Eni, der fuldt ud kontrollerede de selskaber, der var adressater for de nævnte beslutninger, EniChem SpA og Anic SpA. Retten har i sin dom af 30. september 2003, Michelin mod Kommissionen (sag T-203/01, Sml. II, s. 4071), bekræftet, at Kommissionen i sådanne beslutninger med rette kunne antage, at den samme virksomhed allerede var blevet dømt for den samme type overtrædelse.
- 118 Retten har ikke sendt skriftlige spørgsmål til parterne vedrørende gentagelse og har ikke anmodet om nærmere forklaringer med hensyn til de faktiske omstændigheder under retsmødet. Det var derfor helt uventet, at den appellerede dom delvist annullerede den anfægtede beslutning på grundlag af en påstået begrundelsesmangel. Den appellerede dom er derfor behæftet med en tilsidesættelse af artikel 296 TEUF, sammenholdt med artikel 101 TEUF. Retten foretog en fejlagtig fastlæggelse af begrundelsespligtens formål og rækkevidde. Rettens fremgangsmåde udgør desuden ifølge Kommissionen en alvorlig tilsidesættelse af kontradiktionsprincippet og følgelig en procedurefejl, der skader Kommissionens interesser.
- 119 Kommissionen har understreget, at en retsakts begrundelse skal vurderes bl.a. i forhold til den sammenhæng, hvori den indgår. Domstolen har således i sin dom af 22. juni 2004, Portugal mod Kommissionen (sag C-42/01, Sml. I, s. 6079, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis), fastslået, at det var tilstrækkeligt med en kortfattet begrundelse i en beslutning, der er vedtaget i en sammenhæng, som er velkendt for adressaten. Retten burde ifølge Kommissionen desuden have givet den mulighed for at afklare og præcisere sin begrundelse, som den gjorde i den sag, der førte til Rettens dom af 13. december 2012, Versalis og Eni mod Kommissionen (sag T-103/08).
- 120 Endelig er det Kommissionens opfattelse, at 366.-373. betragtning til den anfægtede beslutning klart fastslår forbindelsen mellem den virksomhed, der er adressat for PVC II-beslutningen, og den virksomhed, der er involveret i den pågældende overtrædelse i den foreliggende sag. Kommissionen har følgelig nedlagt påstand om ophævelse af den appellerede dom, i det omfang Retten delvist annullerede den anfægtede beslutning, for så vidt angår konstateringen af et gentagelsestilfælde både i forbindelse med polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen og under alle omstændigheder for så vidt angår Rettens annullation af denne beslutning vedrørende konstateringen af et gentagelsestilfælde i forbindelse med PVC II-beslutningen.
- 121 Ifølge Eni har Kommissionen i kontraappellen baseret sig på en fejlfortolkning af den anfægtede beslutning og den appellerede dom og en vildledende oversigt over de indvendinger, som Eni har rejst under den administrative procedure og i første instans.
- 122 Eni har anført, at EU-retten ikke pålægger adressaten for en klagepunktmeddelelse at anfægte meddelelsens forskellige faktiske og retlige elementer under den administrative procedure, og har i denne forbindelse henvist til Rettens dom af 15. september 2011, Koninklijke Grolsch mod Kommissionen (sag T-234/07, Sml. II, s. 6169, præmis 37). Det var med rette, at Retten konstaterede, at Kommissionen ikke kunne holde Eni ansvarligt for gentagelsestilfældet ved efterfølgende at tillægge selskabet ansvaret for de overtrædelser, der på daværende tidspunkt blev tilskrevet Enichem SpA og Anic SpA, som følge af kontrollen over disse to selskabers kapital, hvilket var en opfattelse, som Retten i øvrigt ikke betragtede som påvist.
- 123 Eni har understreget, at Kommissionen på ingen måde i polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen inddrog moderselskabet Eni, selv om spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret for de begåede overtrædelser, faktisk har haft Kommissionens opmærksomhed. Kommissionen kunne ikke med tilbagevirkende kraft påberåbe sig formodningen om et moderselskabs 100% kontrol over kapitalen i dets datterselskaber uden at overtræde bl.a. retssikkerhedsprincippet og princippet om berettiget forventning og medføre en uberettiget nedsættelse af Enis ret til forsvar.

- 124 Eni afviste desuden allerede under den administrative procedure, at selskabet kunne drages til ansvar udelukkende på grundlag af dets position som ledende virksomhed i koncernen og på grundlag af en formodning. Selskabet har anført, at Kommissionen burde have godtgjort, at det reelt havde udøvet en afgørende indflydelse på sine datterselskaber i sektoren for PVC og polypropylenbeslutningen, og at disse ikke havde haft en selvstændig adfærd på markedet.
- 125 Hvad angår klagepunktet om en tilsidesættelse af kontradiktionsprincippet og andre procedureregler har Eni anført, at Kommissionen ikke har angivet disse regler i svarskriftet, og at dette klagepunkt ikke kan antages til realitetsbehandling, idet det er vagt. Ifølge Eni kan tilsidesættelse af kontradiktionsprincippet kun gyldigt påberåbes i det tilfælde, hvor anbringenderne er rejst af egen drift af Retten. Det anbringende, Retten har taget til følge, havde Eni imidlertid fremsat i stævningen. »Berigtigelse« af den anfægtede beslutnings begrundelse var desuden kun mulig, såfremt den vedrørte begrundelsen af et konkret faktisk eller retligt spørgsmål. En sådan begrundelse foreligger imidlertid ikke i det foreliggende tilfælde.

Domstolens bemærkninger

- 126 Det bemærkes indledningsvis, at den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 296 TEUF, skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret (jf. dom af 19.7.2012, forenede sager C-628/10 P og C-14/11 P, Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mod Kommissionen og Kommissionen mod Alliance One International m.fl., præmis 72 og den deri nævnte retspraksis).
- 127 Inden for rammerne af de individuelle beslutninger fremgår det således af Domstolens faste praksis, at forpligtelsen til at begrunde en sådan beslutning har til formål, ud over at gøre det muligt at udøve en retslig kontrol, at give den berørte part oplysninger, der er tilstrækkelige til at afgøre, om beslutningen muligvis er behæftet med en sådan mangel, at dens gyldighed kan anfægtes (dommen i sagen Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mod Kommissionen og Kommissionen mod Alliance One International m.fl., præmis 73 og den deri nævnte retspraksis).
- 128 Begrundelsen skal derfor principielt meddeles den berørte part samtidig med den beslutning, der er bebyrdende for parten. Manglen på begrundelse kan ikke afhjælpes gennem den omstændighed, at den berørte part erfarer grundene til afgørelsen under sagen for Unionens retsinstanser (jf. bl.a. dommen i sagen Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mod Kommissionen og Kommissionen mod Alliance One International m.fl., præmis 74 og den deri nævnte retspraksis).
- 129 Det følger heraf, at Kommissionen, når den pålægger et selskab en bøde for en overtrædelse af EU's konkurrenceregler og anvender en multiplikationsfaktor ved bødeudmålingen for at tage hensyn til, at dette selskab allerede tidligere har været involveret i en overtrædelse af konkurrencereglerne, er forpligtet til med den beslutning, der pålægger den nævnte bøde, at give en redegørelse, der giver Unionens retsinstanser og dette selskab mulighed for at se, i hvilken egenskab og i hvilket omfang det var involveret i den tidligere overtrædelse. Såfremt Kommissionen finder, at det nævnte selskab har været en del af den virksomhed, der er adressat for den beslutning, som vedrører den tidligere overtrædelse, påhviler det bl.a. Kommissionen at give en tilstrækkelig begrundelse herfor.
- 130 Det skal i det foreliggende tilfælde bemærkes, at Kommissionen i punkt 430 til den anden klagepunktsmeddelelse anførte, at den tog hensyn til tidligere konstateringer om lignende overtrædelser, og i denne forbindelse henviste til polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen og anførte, at »ENI« havde været »omfattet« af disse beslutninger. Den samme kortfattede konstatering findes i det væsentlige i 487. betragtning til den anfægtede beslutning, hvor Kommissionen har bemærket, at »Enichem« allerede havde været adressat for de nævnte beslutninger. 488. betragtning til

den anfægtede beslutning kan endelig ifølge Kommissionen forstås således, at det er den samme virksomhed som omhandlet i artikel 101 TEUF, der har begået den overtrædelse, der er genstand for polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, og den overtrædelse, der blev konstateret i den anfægtede beslutning.

- 131 Da polypropylenbeslutningen bl.a. er rettet til Anic SpA, og PVC II-beslutningen bl.a. er rettet til Enichem SpA, må det imidlertid konstateres, at oplysningerne i den anfægtede beslutning, som beskrevet i den foregående præmis, på ingen måde gør det muligt at se, i hvilken egenskab og i hvilket omfang Eni, der ikke er blandt adressaterne for hverken polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, havde været omfattet af disse beslutninger.
- 132 Selv om Kommissionen har gjort gældende, at 366.-373. betragtning til den anfægtede beslutning indeholder en nøjagtig beskrivelse af alle begivenheder vedrørende EniChem, vedrører disse forklaringer imidlertid kun de ændringer inden for Eni-koncernen fra den 20. maj 1996 til den 28. november 2002, som Retten med rette har fastslået i den appellerede doms præmis 167. De nævnte betragtninger indeholder imidlertid ingen nærmere oplysninger vedrørende de selskaber, der udgør de virksomheder, der er adressater for polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, nævner ikke, om disse selskaber er de samme som dem, der er omhandlet i den anfægtede beslutning, hvilket Eni bestrider, og vedrører heller ikke eventuelle ændringer i den henseende mellem datoen for vedtagelsen af polypropylenbeslutningen, dvs. den 23. april 1986, og PVC II-beslutningen, dvs. den 27. juli 1994, og begyndelsestidspunktet for den overtrædelse, der er konstateret i den anfægtede beslutning, dvs. den 20. maj 1996.
- 133 Den anfægtede beslutning er derfor utilstrækkeligt begrundet i denne forbindelse.
- 134 Hvad dernæst angår den påståede overtrædelse af kontradiktionsprincippet, der indebærer en overtrædelse af Kommissionens ret til forsvar, er det tilstrækkeligt at bemærke, at Eni, således som denne med rette har understreget, har fremsat klagepunktet om en utilstrækkelig begrundelse allerede i sin stævning i første instans. Da Kommissionen har haft mulighed for at tage stilling i fuldt omfang til dette klagepunkt i sit svarskrift og under retsmødet i første instans, kan der følgelig ikke fastslås nogen overtrædelse af kontradiktionsprincippet, der skader Kommissionens ret til forsvar.
- 135 Det fremgår desuden af den retspraksis, der er nævnt i nærværende doms præmis 128, at Kommissionen var forpligtet til at give en tilstrækkelig begrundelse på tidspunktet for vedtagelsen af den anfægtede beslutning. Det følger således ikke heraf, at de yderligere oplysninger, som Kommissionen ved en påstået manglende tilsidesættelse af kontradiktionsprincippet kunne have givet Retten, kunne have nogen som helst indflydelse på resultatet af den appellerede dom.
- 136 Hvad angår argumentet om, at Eni endnu ikke under proceduren for Kommissionen havde gjort gældende, at adressaterne for dels polypropylenbeslutningen og PVC II-beslutningen, dels den anfægtede beslutning ikke var de samme, skal det blot bemærkes, som Eni med rette har anført, at der ikke er nogen bestemmelse i EU-retten, der pålægger adressaten for en klagepunktmeddelelse at anfægte meddelelsens forskellige faktiske og retlige elementer under den administrative procedure.
- 137 Under disse omstændigheder begik Retten ikke en retlig fejl, da den fastslog, at Kommissionen ikke havde anført tilstrækkeligt udførlige oplysninger i den anfægtede beslutning til, at det blev godtgjort, at den samme »virksomhed« i artikel 101 TEUF's forstand havde gentaget en ulovlig adfærd, og følgelig annullerede den anfægtede beslutnings artikel 2, litra c), for så vidt som den fastsætter det bødebeløb, som Eni er pålagt, til 272,25 mio. EUR.
- 138 Da det ene anbringende, som Kommissionen har fremført til støtte for sin kontraappel, ikke er begrundet, skal det dermed forkastes.

Sagens omkostninger

- ¹³⁹ I henhold til procesreglementets artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes. I henhold til Domstolens procesreglements artikel 138, stk. 1, som i medfør af samme reglements artikel 184 finder anvendelse i en appelsag, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.
- ¹⁴⁰ Da Kommissionen hvad angår hovedappellen har nedlagt påstand om, at Eni tilpligtes at betale sagens omkostninger, og Eni har tabt sagen, bør det pålægges denne at betale sagens omkostninger.
- ¹⁴¹ Da Eni hvad angår kontraappellen har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger, og Kommissionens eneste anbringende er blevet forkastet, pålægges det denne at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

- 1) Appellen og kontraappellen forkastes.**
- 2) Eni SpA betaler omkostningerne i hovedappellen.**
- 3) Europa-Kommissionen betaler omkostningerne i kontraappellen.**

Underskrifter